

Izveček

iz zgodovinskih zapisov polkovnika Mihe Butara in dr. Martina Premka :

»ZA RESNICO SE JE TREBA BORITI«

Ljubljana 28.06.1991 :

Okoli 03.40 – Načelnik RŠTO Janez Slapar izda ustmeni ukaz za napad na vojašnice, enote in objekte JLA v Ljubljani in v ljubljanski pokrajini poveljniku 5.PŠTO

Okoli 03.50 - Poveljnik 5. PŠTO podpolkovnik Miha Butara Slaparjev ukaz zavrne

Okoli 04.10 – Na poveljstvo pokliče stotnik I. razreda Neven Borak poveljnik

1. Partizanskega odreda TO in zavrne šifriran ukaz , ki je po njegovem prepričanju prišel iz 5 .PŠTO s podpisom Sonce (tajno ime podpolkovnika M. Butare)

Okoli 04.15 - Podpolkovnik M. Butara pojasni Boraku, da to ni njegov ukaz in

prepove njegovo izvajanje, ter takoj za tem osebno obvesti še vse ostale direktno podrejene poveljnike, ter jim ukaže isto

Ljubljana 02.07.1991: Poveljnik 1.Partizanskega Odreda Neven Borak zavrne ukaz

za napad novemu poveljniku 5 . PŠTO majorju Janezu Lesjaku

1.) dr. Martin Premk :

Ko so bile vse ljubljanske vojašnice in vojaški objekti nadzorovani in blokirani, so v 5. PŠTO dobili ukaz o napadu na vse ljubljanske vojašnice. Poveljnik RŠTO polkovnik Janez Slapar je 28. junija 1991 prek telefonske zveze sporočil poveljniku 5. PŠTO podpolkovniku Mihi Butari, naj enote 5. PŠTO napadejo vse vojašnice v Ljubljani in na Vrhniki, »da se bo streljalo in pokalo.« Podpolkovnik Miha Butara je ukaz zavrnil in zahteval pisni ukaz, ki pa ga nikoli ni dobil.¹

¹Poudarjen tekst izhaja iz gradiva : Obrambna vojna za Slovenijo – Ljubljanska pokrajina; dr. Martin Premk

Kot so se zatem odvijali dogodki se je najverjetneje po ukazu načelnika RŠTO polkovnika Janeza Slaparja, ukaz o napadu na ljubljanske in vrhniške vojašnice nato mimo poveljstva 5. PŠTO začel pošiljati podrejenim enotam 5. PŠTO, direktno preko sredstev zvez »Racak« šifrirano z uporabo šifro »Sonce«, ki je bila tajno ime poveljnika 5. PŠTO podpolkovnika Mihe Butare. Enote, ki so dobile ta ukaz, ga na srečo niso izvršile.

Poveljnik Odreda 1. partizanske brigade TO stotnik Neven Borak, ki je s svojo enoto izvajal blokado vojašnico »Bratstvo in enotnost« v Mostah, tudi ni hotel izvršiti ukaza, za katerega je misli, da prihaja neposredno od poveljnika 5. PŠTO in se je nato povezal s poveljstvom 5. PŠTO. Podpolkovnik Miha Butara je stotniku Nevenu Boraku pojasnil, da tega ukaza ni izdal on in obvestil tudi vse ostale poveljnike, naj ukaza ne upoštevajo, ter da lahko bojna dejstva izvajajo le po ukazu poveljnika 5. PŠTO ali če so neposredno napadeni strani JLA.²

2.) polkovnik Miha Butara :

Janez Slapar načelnik RŠTO je ves čas zahteval realizacijo ukaza³ in napad na vse vojašnice. Slapar je v tem dialogu ljubljanskim teritorialcem in meni poveljniku 5. PŠTO očital, da se ne borimo tako kot drugod v Sloveniji, da drugod poka le v Ljubljani ne pokajo, vsi da, se borijo le pri nas ne, je dejal. Zaradi nerazumnih ukazov in omaloževanja ljubljanskih teritorialcev sem vključil prostorsko poslušanje telefonskega razgovora. **Čeprav sem mu večkrat povedal, da imamo v Ljubljani vso situacijo vključno z vojašnicami pod nadzorom je zavrnil vsak moj argument.** Opozoril sem ga na dejstvo, da so vojašnice v neposredni bližini gosto naseljenih predelov mesta, pa ni nič pomagalo. Vztrajno je zahteval izvršitev svojega ukaza. **Njegovi dialogi so bili omalovažujoči. »Miha vsi se borijo samo ti se ne boriš. Vsi pokajo samo ti in tvoji ne pokate. Cela Slovenija poka samo Ljubljane ne.«** Pojasnil sem mu, da imamo celotno situacijo pod nadzorom, da smo skupaj s milico razčistili situacijo v Trzinu. Na presenečenje vseh v štabu je dejal, da se kitimo s tujim perjem in da so Trzinsko situacijo rešili sami, Beznikovi specialci. Naših teritorialcev kot, da ni bilo zraven. **Ni odnehal s temi svojimi nesmiselnimi zahtevami čeprav sem mu dal jasno vedeti, da smo skupaj z milico izvedli prvo bojno akcijo v Sloveniji in zmagali. Niti tega**

² Sanja Remškar: *Občina Vrhnika v času vojne za Slovenijo (1991)* (Ljubljana, 2007), str. 86 – 87; Miha Butara: Zgrozil sem se ob ukazu, v: *Slovenska panorama* (Ljubljana, 14. 6. 2000), str. 5 -6.

³ Janez Janša, Premiki, stran 174, Republiška koordinacijska skupina, Ukaz vsem pod koordinacijskim skupinam dne 28.06.1991

Na tej strani Janez Janša navaja med drugim samo bojni uspeh Beznikovih teritorialcev v Trzinu

nam ni hotel priznati da smo imeli prvo žrtev. Pod streli agresorja je padel naš pripadnik Edvard Peperko. Načelni štaba stotnik Vojko Pavlin se je tako kot drugi zgrozil. Pokleknil je na kolena, se ves izčrpan vlekel za lase in dejal : **»Poveljnik ali je to mogoče, še mrtvih nam ne priznajo.«** Slapar je nadaljeval in zahteval izvršitev svojega bojnega ukaza. Mojih argumentov sploh ni sprejemal, kot, da ni razumel, da gre za glavno mesto države Slovenije.

Ko je to ponovno zahteval z trdovratnim pojasnilom naj izvršim ukaz mi je prekipelo. Nisem ga več imenoval tako kot do takrat z nazivom načelnik, dejal sem mu naslednje : **»Janez sedaj pa imam tega dovolj nehaj se igrati vojne, to je preresna stvar, tu je preko 300.000 civilistov, situacijo imamo popolnoma pod nadzorom nobene potrebe ni, da bi izpostavljali nedolžne ljudi«.** Slapar je še odločneje vztrajal na izvršitvi svojega ukaza. **Vsega mi je bilo dovolj. Odvrnil sem mu: »Janez brez pisnega ukaza ne naredim nič. Goni se u kurac in se nehaj igrati vojne«.** **Zatem sem z vso jezo spustil telefonsko slušalko. Člane štaba in nekaj prisotnih pripadnikov štabov brigad TO je vse to dogajanje močno šokiralo.**

Slaparju po telefonu nisem mogel ne želel posredovati nekaj pomembnih podatkov o stanju pri nas, saj sem bil prepričan, da nas glede na neke zavajajoče informacije, armadne službe prisluškujejo. Takrat smo se soočali z množico dezinformacij, ki so prihajale z vseh strani tudi iz republiške koordinacijske skupine in Lovšinove varnostne službe. Ugotovili smo, da so tudi specialne službe JLA v naš prostor vnesle veliko nepreverjenih vsebin. Zaradi varnosti mi nisem poročal o zelo slabem odzivu na mobilizacijo. Takrat v času ko, je izdal ukaz za napad na vojašnice, smo imeli le 42 do 48 procentov popolnjene enote. V Odredih TO so nam primanjkovala popolne posadke na kolektivnih orožjih. **Po telefonu mu nisem želel govoriti o grožnji polkovnika Šipčiča. Zaradi velike verjetnosti, da najin razgovor prisluškujejo teh groženj nisem omenjal.** Tako sem ustvarjal vtis, da se v Ljubljani ničesar ne bojimo in da nas ne more omajati kakršna koli grožnja s strani JLA, kar je bilo tudi res. Zato teh groženj nisem omenjal. Razmere na terenu so bile povsem ugodne za slovensko stran. **Nekaj trenutkov po dialogu s Slaparjem je v prostore prišel Ludvik Zvonar (Odposlanec Republiške koordinacijske skupine pri 5. PŠTO).** Prišel je naravnost iz skladišča v Borovnici. **Po moji kratki predstavitvi dialoga z Janezom Slaparjem je zarohnel : »Kaj je temu človeku, da daje tako nesmiselne ukaze.«** Na njegovo zahtevo je operativni oficir **Franc Plestenjak poklical načelnika RŠTO. Ko ga je dobil na zvezo ga je zelo ostro oštel.** **Zvonar je dialog nadaljeval s vso ostrino. Vprašal je Slaparja ali se zaveda odgovornosti za dani ukaz. Zatem mu je dejal, da je poslan v 5. PŠTO kot predstavnik republiške**

koordinacijske skupine in da je tudi tako višji po rangu od njega. To je tudi kot šef logistike na RSLO. Njegov formacijski položaj, da je za stopnjo višji od Slaparjevega položaja. Je položaj general podpolkovnika. Od Janeza Slaparja je vpričo vseh zahteval je naj pusti 5. PŠTO in naj nas skupaj s svojimi ne obremenjuje več. Štab pustite na miru saj dobro dela. Fantje dobesedno krvavijo od naporov. Ko je končal razgovor se je obrnil k meni. Izustil je nekaj sočnih, na račun načelnika RŠTO, zatem pa smo nadaljevali z izvajanjem potrebnih ukrepov.

Nedolgo zatem, že po dobrih dvajseti minutah od razgovora z Janezom Slaparjem me je dežurni operativni častnik stotnik I. razreda Franc Plestenjak obvestil da imam na zvezi poveljnika Odreda 1. partizanske brigade TO stotnika Nevena Boraka. Ta je s svojo enoto in pridodanimi enotami izvajal blokado vojašnice »Bratstvo in enotnost« v Mostah.

Dialog je bil po predhodnih dogodkih presenetljiv. Borak je zelo odločno dejal ne bo izvršil mojega ukaza za napad na vojašnico misleč, da je prišel iz 5. PŠTO in da je moj. Bolj sem mu razlagal, da mu v zadnji uri nisem pošiljal nobenih novih ukazov, bolj me je prepričeval v to, da sem mu poslal ukaz za napad na vojašnico. Orisal mi je razmere na območju svoje odgovornosti. Povedal je, da ima zelo slab odziv na mobilizacijo ter, da mu manjkajo pripadniki posadk na kolektivnih orožjih. Vsako bojno delovanje v takšnih razmerah je po njegovi oceni v naprej obsojeno na propad.

Za trenutek sem pomislil, da gre za moj standardni ukaz s katerim sem zahteval blokado vojašnice in izvajanje odločnih bojnih dejstev le v primeru neposrednega napada s strani pripadnikov JLA ali mojega direktnega povelja. **Postopoma a dokaj hitro sva ugotovila, da ne gre za moj ukaz temveč za šifrirani ukaz, ki ga sam nisem izdal.** Po sistemu zvez je lahko prišel le iz RŠTO ali Republiške koordinacijske skupine. Naši strokovnjaki za zveze so namreč zagotavljali, da ni možnega vdora v »Racalov« sistem zvez.

Ukrepati je bilo potrebno z vso naglico. **Preklical sem ukaz posredovan mimo mene in ukazal stotniku Boraku, da ne sme izvajati nobenih bojnih dejstev razen v primeru napada na njegove enote ali v primeru če dobi moj ustni ukaz.** Borak se je oddahnil in z olajšanjem sprejel mojo odločitev.

Zahteval sem naj mi takoj pokličejo vse ključne poveljnike katerim sem osebno preklical ukaz in dal ista navodila, Obenem pa sem s cirkularnim obvestilom po sistemu zvez Racal poslal vsem še šifrirani ukaz. Dobili so povsem isto povelje kot poveljnik 1. partizanskega odreda TO Neven Borak. Tega preklica je bil najbolj vesel poveljnik 2. Partizanskega odreda Brane Podgoršek. Njega je pod vtisom odgovornost ob sprejetju šifriranega ukaza pognalo na

stranišče. Da se ni narava poigrala z njim bi usekal po Šentviški vojašnici predno sem ga poklical. To pa bi zagotovo spremenilo tok dogajanj v vojni za Slovenijo. Kaj bi to pomenilo za Ljubljano in Slovenijo pa je že drugo vprašanje.

Opomba :⁴

Poveljnik brigade JLA v Šentvidu, polkovnik Šipčič pa je, zavedajoč se blokade in sposobnosti teritorialcev, zagrozil občinskim in mestnim vodstvom, da bodo armadne sile v primeru najmanjšega napada proti vojašnicam uporabile vse bojne potenciale in razrušile Ljubljano. **Močno artilerijo je usmeril proti natančno določenim ciljem v Ljubljani in okolici ter zagrozil, da bo z artilerijskim ognjem napadel stavbe predsedstva, vlade in skupščine, PTT, RTV, ljubljansko plinarno, Kemično tovarno v Mostah, tovarno Kleja, električno vozlišče in vodno zajetje v Klečah, tovarno Color v Medvodah, objekte na Šmarni gori, tovarno JUB in kemično tovarno Belinka v Dolu pri Ljubljani. Podobne grožnje so bile izrečene tudi na Vrhniki s strani poveljstva oklepno mehanizirane brigade.** Zavedal sem se vseh možnih posledic, ki bi jih naš napad sprožil. Zato sem Slaparjev ukaz brez razmišljanja zavrnil. Kasneje pa tudi preprečil, da ni bil izpeljan mimo mene, preko šifriranega sporočila meni podrejenim enotam (in podpisan z mojim tajnim imenom »Sonce«). Blokado vojašnic pa smo izvajali še naprej z vso odločnostjo in potrebno previdnostjo.

Polkovnik Šipčič je z navedenim ukazom zagrozil predsedniku Izvršnega sveta Šiška in tudi uslužbencu občine Dušanu Kumarju sedanjemu vodji poslanske skupine SD. Ta je poznavajoč njegov trd značaj poskušal vplivati na njegovo nesmiselno grožnjo. Imela sta dolg razgovor. Šipčič ni odstopal od svojih namer.

Načelnik 51. Obm. ŠTO Franci Kunovar pa je te podatke takoj posredoval na 5.PŠTO. Tu so jih vzeli resno in z vso posledično odgovornostjo.

Opomba :

- Nikoli do sedaj še ni prišlo do prepotrebne soočanja in razčiščevanja teh vprašanj čeprav so bila s strani Ljubljančanov in polkovnika Mihe Butara večkrat predlagana.
- Do sedaj ni bila izvedena nobena resna analiza **bojnega delovanja** v vojni za Slovenijo 1991.
- V leti 1992 pripravljena analiza dogodkov v Ljubljani med vojno **1991 je bila preprečena**

Miha Butara

⁴ Del vsebine iz javnega odgovora Janezu j. Švajncerju objavljenega v Delu 14,12.2008 in »Segmentov iz delovanja ljubljanske TO v vojni za Slovenijo 1991« ; mag. Miro Sobočan in Miha Butara ,1992